

ANALIZA BILANSA

Dodatak „Narodnom Blagostanju“

BROJ 47

PEOGRAD, 19. NOVEMBRA 1938.

GODINA X

Sadržaj:

Privilegovano izvozno a. d., Beograd

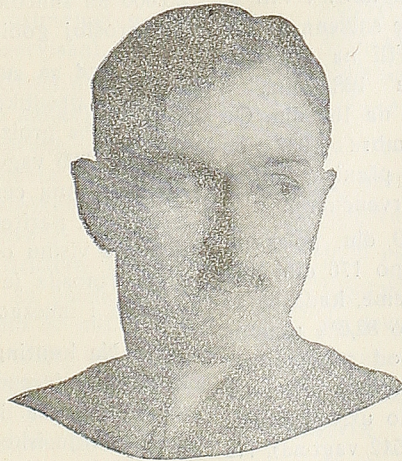
PRIVILEGOVANO IZVOZNO A. D., BEOGRAD

I na osmom redovnom zboru akcionara, koji je održan u ponedjeljak 31 oktobra o. g., izneseni su izvesni prigovori Prizadovom radu, ali je već u diskusiji, koja se tim povodom razvila, ukazano na njihovu jednostranost. »Prizad« je s jedne strane kritikovan zbog nepredviđenog porasta cena pšenice pred ovogodišnjju, žetvu, a s druge strane mu se zamerilo, što naplaćene preferencijale nije upotrebio za još veće dizanje cena. U stvari, Društvo i nema zadatak da sprečava porast cena, tako da prvi prigovor mora otpasti sam po sebi. Zahtev koji traži da se ne stvaraju fondovi, nego da se preferencijali dobijeni u jednoj godini upotrebe u istoj na povećanje cena kodotkupa u zemlji, na prvi pogled, izgleda opravdan. Međutim, poznato je da je država jednom dala za intervenciju oko 350 miliona. Da li će ona hteti i moći da to učini i po drugi put? Ako ne dođe do porasta cena pšenice na svetskim tržištima, pokazaće se potreba za novim sredstvima pored utroška stvorenih fondova, da bi se cene u zemlji održale na sadašnjem nivou. S druge strane treba imati u vidu da u pogledu cena agrarnih proizvoda interes čitave zemlje i nije podjednak. Održavanje previsokih cena pogodilo bi potrošače, naročito one iz pasivnih krajeva. Inače, »Prizadove« cene bile su i u toku prošle godine stalno veće od cena na svetskim tržištima i obezbeđivale su rentabilnost proizvodnje. Razlika između svetskih i Prizadovih cena iznosila je ponekad i 50 din. po kvintalu.

Čuo se je i prigovor da je udeo proizvođača i zadrugarstva u Prizadovom otokupu agrarnih proizvoda mali. Međutim, Prizad nema monopol otokupa, nego kupuje na slobodnom tržištu i plaća određene cene svakome ko mu robu ponudi.

Prema tome i proizvođači mogu slobodno da biraju, da li će svoje proizvode nuditi trgovcima ili neposredno odnosno posredstvom zadruga »Prizadu«. Danas je situacija takva da ni proizvođači, ni zadruga ni trgovci ne mogu bez Prizadovih usluga, a ni on ne može da vrši svoje zadatke bez njihove saradnje, jer nema potpuno izgrađene organizacije za prikupljanje robe i od malih proizvođača. Zbog toga je i kolaboracija između svih ovih interesenata neophodna. Inače, učesće zadruga u prodaji pšenice »Prizadu« poraslo je sa 7,2% u 1934/35 na 15,7% u 1937/38.

Prizadu se zameralo i zbog prošlogodišnje politike promjenljivih cena i tražilo se da on zajamči odmah u početku svake godine stalne cene koje bi važile za celu godinu, kako bi se izbeglo da trgovci, u strahu od rizika, plaćaju proizvođačima niže cene. »Prizad« je do prošle godine tako i radio, pa se ni ovom zahtevu ne može odreći opravdanost. Međutim, on je teško izvodljiv pri jačem kolebanju svetskih cena. Na-

G. Milan Novaković,
pomoćnik Min. Poljoprivrede
pretsednik „Prizad“-a

ime, ti preferencijali koje nam plaćaju druge države stoje u uskoj vezi sa međunarodnim cenama. Zbog toga su se prošle godine prilikom jače promene cena na svetskom tržištu nekoliko puta menjale i Prizadove cene. Garantovanje stalnih odnosno minimalnih cena nije izvodljivo bez velikog rizika po državnu kasu. Zbog toga »Prizad« i stvara fondove, koji treba da mu omoguće održavanje, ako ne potpuno stalnih, bar što je moguće stabilnijih cena.

Kao što je našim čitaocima već iz ranijih analiza poznato, temelji za osnivanje »Prizada« postavljeni su Zakonom o vanrednom kreditu za organizaciju izvoza zemaljskih proizvoda od 15 aprila 1930 godine. Po svome obimnom prinosu 1929 godina je ukazivala na potrebu da se posveti veća pažnja našem izvozu i unovčenju žetve pšenice i kukuruza. U to vreme su, pored toga, industrijske zemlje — kupci naših cerealijskih — počele sve više pribegavati samoishrani i zavodenju sistematskih ograničenja uvoza. U prvoj godini svog rada »Prizad« se bavio uglavnom izvozom tri artikla: pšenice, kukuruza i vina. Posle završetka njegove prve poslovne godine država je monopolisala svu trgovinu pšenicom, a izvršenje tog režima bilo je povereno »Prizadu«. U leto 1932 ukinut je monopol trgovine pšenicom, pa su tražena nova polja rada, koja su imala da posluže kao naknada za ukinuti žitni i mlinski režim. 1933 je osnovan Zavod za izvoz opijuma kao odeljenje »Prizada«. Zatim je osnovano odeljenje za izvoz voća, kožarsko odeljenje i odeljenje za trgovinu raznim poljoprivrednim proizvodima (pasulj, šljive, orasi itd.). U 1935/36 proširen je društveni rad i na intervencije na tržištu za uljarice. Danas je »Prizad« najveća ustanova za plasman naših agrarnih proizvoda u inostranstvu i za regulisanje njihovih cena na domaćem tržištu. Svoju korisnost i ne-

ophodnost kao organ za izvođenje naše ekonomske politike, a naročito za izvođenje preferencijala, »Prizad« je dokazao i svojim prošlogodišnjim radom.

Svi poslovi kojima se »Prizad« bavio u prošloj godini detaljno su i neobično iskreno prikazani u Izveštaju Upravnog odbora, koji predstavlja čitavu studiju. Ovaj izveštaj je podeljen na opšti i specijalni deo. U opštem delu su izložene opšte privredne prilike pod kojima se je poslovanje obavljalo, a naročito prilike poljoprivrede u svetu i u našoj zemlji. U drugom delu, koji se odnosi na rad samog »Prizada«, prikazani su društveni poslovi, svi momenti koji su uticali na rad, kao i podaci o uspehu. Zasebno je prikazan i rad svakog odeljenja, kao i računski efekat toga rada.

Iako prošla poslovna godina »Prizada« spada među godine jačega obrta, ipak ona znatno zaostaje za prethodnom godinom (koja je, uostalom, bila jedna od najjačih i najuspešnijih od postanka društva). Ukupni prošlogodišnji promet

iznosio je 897 miliona prema 1 milijardu 457 miliona u 1936/37. Dok je društvo u 1936/37 kupilo 44.383 vagona robe za 738 miliona dinara, dotle je u prošloj godini kupljeno samo 30.969 vagona za 449 mil. din. Slične razlike se pokazuju i pri prodajama. Glavni deo prošlogodišnjeg izvoza bio je upućen u Nemačku. Prizad je, pored toga, izvezio i u Čehoslovačku, Austriju, Italiju, Englesku i Belgiju.

Poslovanje pšenicom. — Umesto dotadanje uobičajene intervencije po cenama utvrđenim unapred za celu godinu, Prizad je u 1937/38 vršio kupovinu pšenice uz cene koje su utvrđivane s vremena na vreme, prema prilikama na tržištu. Taj režim je usvojen zbog visokih svetskih cena s kojima se ušlo u novu kampanju. Izvoz na bazi izvoznih dozvola bio je

g. Edo Marković
generalni direktor „Prizad“-a

u principu dozvoljen i slobodnoj trgovini. Procene izvoznog viška na početku kampanje su varirale između 15.000 i 35.000 vagona. Početne visoke cene i ove procene, koje su se docnije pokazale kao preterane, imale su za posledicu da su na početku kampanje na tržište došle srazmerno velike količine pšenice. 17 jula 1937 Prizad je objavio cenu od 190 din. po kvintalu za pšenicu Tisa I, a za ostale vrste srazmerno niže. 4-VIII ova cena je snižena na 180 din., 10-VIII na 170 din., 11-XI na 168 din., a 9-IV-1938 na 160 din. Od 11 novembra 1937 do

kraja kampanje Prizadu nije više nudena pšenica, jer su domaće cene bile porasle iznad njegovih intervencionih.

Društvo je kupilo 7.134 vagona po 190 din. po kvintalu, 1495 vagona po 180 din. i 1663 vagona po 170 din. Kao što se vidi, gotovo sva roba je kupljena u vreme, kada su se plaćale visoke cene. Od trgovaca je otkupljeno 82,6% ukupne količine, od zadruga 15,7%, a neposredno od proizvođača 1,7%. Sav izvoz pšenice (10.228 vagona prema 32.242 vagona u 1936/37) bio je upućen u zemlje u kojima smo uživali preferencijale (u Nemačku 9716 vagona, u Austriju 512 vagona). Na račun pšeničnog kontingenta Društvo je uspelo da u Nemačkoj plasira 685 vagona brašna. Pored direktnog izvoza, ono je za izvoz brašna izdavalo i izvozne dozvole (na 852¹/₂ vagona). Međutim, carinske vlasti su propuštale i izvoz brašna bez dozvole »Prizada« (oko 2.500 vagona). U tome treba tražiti jedno od objašnjenja za napetu situaciju, koja je bila nastala na tržištu pred početak nove kampanje.

Rad sa kukuruzom. — Prošlogodišnja berba kukuruza bila je rekordna. Izvozni višak na početku se je cenio na 80—100 hilj. vagona, a stvarno je dostigao samo 62.500 vagona. I kod kukuruza cene na domaćem tržištu bile su uvek iznad terminskih cena na svetskim berzama, ali su, naročito u prvoj polovini godine iza berbe kukuruza, obično bile niže od svetskih cena za efektivnu robu. To je omogućavalo izvoz našeg kukuruza i na svetske pijace. Od 1-XI-1937, do 31-IX-1938 izvezli smo 62.672 vagona, i to 24,2% uz plaćanje u kliringu i 75,8% uz plaćanje u devizama. Od 1-VII-1937 do 30-VI-1938 Prizad je otkupio 20.780 vagona kukuruza, a imao je zalihu od 136 vagona iz prethodne godine. Od te robe je izvezao 15.009 vagona u Nemačku, 3490 u Čehoslovačku, 1200 u Austriju, 659 u Italiju, Englesku i Belgiju, a 506 vagona

prodao je u zemlji. Dakle, ukupno je izvezao 20.358 vagona kukuruza prema 7629 vagona u prethodnoj, ciglo 50 vagona u 1935/36 i 604 vagona u 1934/35. Ranije je »Prizad« najviše otkupljivao pšenicu, a prošle godine je preuzeo 20.780 vagona kukuruza prema samo 10.270 vagona pšenice. To je jedna od najvažnijih karakterističnih crta prošlogodišnjeg poslovanja, a ima se pripisati slabijem rodu pšenice i rekordnoj berbi kukuruza.

Rad sa pasuljem. — Prošlogodišnji rod pasulja bio je osrednji. Iznosio je oko 3.500 vagona, od čega je izvezeno oko 2000 vagona. »Prizad« je izvezao svega 115¹/₂ vagona u Nemačku, na račun odobrenog nam kontingenta od 200 vagona. Za deo kontingenta koji nije samo iskoristilo društvo je plaćalo premije slobodnoj trgovini.

Rad sa uljaricama. — Prinos repice bio je vrlo mali. Iznosio je samo 800 vagona prema 2.425 vagona u prethodnoj godini (1936). Cene su zbog toga porasle za oko 25% iznad propisanih minimalnih. Da bi se domaćoj industriji ulja obezbedio kontinuitet proizvodnje, Prizad je uvezao 295 vagona repice iz Mađarske i Rumunije. Ni ostale uljarice nisu dale dovoljan prinos za podmirenje domaćih potreba. Fabrike ulja su otkupile, pored 800 vagona repice, 2500 vagona suncokretovog semena, 800 vagona bundevskih koštica i 505 vagona ostalog semenja. Daljih 763 vagona suncokretovog semena uvezeno je iz Bugarske i Rumunije. Prošlogodišnja intervencija Prizada u pogledu domaćih uljarica ograničavala se je na kontrolu otkupa semenja. Inače Prizad je, zbog nepouzdanosti repice, preduzeo akciju za plansko širenje kulture suncokreta, kako bi ta sigurnija biljka postala glavnim osloncem za proizvodnju jestivog ulja u zemlji. U 1938 je zasejano 33.000 ha suncokreta prema 20.000 ha u prošloj i 12.000 ha u pretprošloj godini.

Rad sa suvom šljivom, pekmezom i voćem. — Prošlogodišnja produkcija šljiva iznosila je oko 380 vagona odnosno jedva 10% proizvodnje iz prethodne godine. Na izvoz otpalo je samo 305 vagona (prema 3400 vagona u prethodnoj godini). Intervencionna cena je bila određena sa 500 dinara za običnu garnituru, paritet Valjevo. Cena na slobodnom tržištu je bila dostigla visinu od 625 din. I proizvodnja pekmeza bila je vrlo mala. Iznosila je oko 130 vagona. Prizad je otkupio svega 69 vagona i izvezao ih je u Nemačku.

Na kontingent od 1700 vagona jabuka, koji uživamo u Nemačkoj, izvezeno je samo 688 vagona, od čega 488 posredstvom Prizada. Ni kontingent od 200 vagona grožđa u Nemačkoj nije iskorišćen u celosti, ma da je Prizad plaćao premije kako za izvoz jabuka, tako i za izvoz grožđa. Izvoz svežeg voća bio je potpuno prepušten privatnoj inicijativi. Za novu kampanju predviđa se sistem kontrole i za izvoz svežeg voća.

Posao sa opijumom. — Kod otkupa opiuma u ovoj kampanji »Prizad« dolazi u neposrednu vezu sa proizvođačima. Prošlogodišnji otkup vršen je, međutim, kao i ranijih godina preko posrednika. Zasejane površine pod makom bile su za oko 5% manje nego u prethodnoj godini, a prinos opiuma bio je osrednji. Prizad je otkupio 39,53 hilj. kg za 8,01 mil. din. (prema 53 hilj. kg. za 10,47 mil. din. u prethodnoj i 72,85 hilj. kg za 14,86 mil. din. u 1935/36). Otkup je vršen, kao i u toku dve prethodne godine, na bazi od 20 din. po jedinici morfina u 1 kg. opiuma. Prodaju opiuma vršio je tursko-jugoslovenski biro u Carigradu, kojemu je pošlo za rukom da plasira 23.585 kg morfina (prema 37.356 kg u 1936/37), od čega otpada 7292 kg na jugoslovensku i 16.293 kg na tursku robu. Po konvenciji naša roba treba da učestvuje u prodajama sa 25%, a turska sa 75%. Tražnja za našom robom je veća, tako da su naše prodaje krajem juna o. g. prekoračivale našu kvotu za 1.071 kg morfina.

Prizadove zalihe opiuma iznosile su:

30-VI-1934	9.054,6 kg	30-VI-1937	71.425,5
30-VI-1935	48.864,6 kg	30-VI-1938	52.060,6
30-VI-1936	61.929,8 kg		

Stok opiuma je smanjen. To je prvi put posle 1934, a izazvano je time, što su se SAD prošle poslovne godine opskrbile sirovinom za dve godine unapred (s obzirom na ratne zapletaje). Bruto-zarada ovog odeljenja iznosila je 2,9 mil. Od toga je upotrebljeno 1,42 mil. za pokriće režijskih troškova, a ostatak od 1,48 mil. dotiran je rezervi za eventualne gubitke na opiumu, koja je usled toga porasla na 8,96 mil. din.

Uparedni pregled rada pojedinih odeljenja ovako izgleda (u zagradi podaci za 1936/37):

	Stare zalihe i kupovine		Prodaja i ostatak	
	mil. kg.	mil. din.	mil. din.	
Pšenica	81,8 (326,5)	151,6 (540,7)	151,7 (542,2)	
Kukuruz	208,6 (84,5)	217,4 (79,7)	219,9 (80,6)	
Pasulj	1,1 (0,5)	2,6 (1,0)	2,6 (1,0)	
Brašno	6,8 (0,0)	19,5 (0,0)	20,4 (0,0)	
Uljarice	9,5 (11,1)	21,8 (22,9)	22,3 (21,4)	
Šljive	0,9 (19,7)	4,9 (63,8)	4,9 (66,6)	
Pekmez	0,7 (1,5)	3,2 (4,1)	3,8 (4,5)	
Morfin	0,1 (0,1)	27,6 (25,7)	30,5 (30,9)	
Ukupno	— (—)	448,7 (738,0)	448,4 (747,1)	

Obim posla je povećan uglavnom samo kod kukuruza. Poslovanje svih odeljenja završeno je s dobitkom. Ukupni bruto-dobitak na robi iznosi 4,6 mil. (ne uzimajući u obzir bruto-dobitak na opiumu koji je odmah rezervisan).

Finansiranje poslova. — Početkom 1937/38 poslovne godine (1 jula 1937) »Prizad« je imao nekoliko nelikvidiranih poslova, od kojih je bio najveći posao isporuke pšenice za Francusku, tako da je poslovna godina započeta sa meničnom obavezom od 95 mil. din. U toku jula i početkom avgusta ta obaveza je, međutim, likvidirana. Za poslovanje u 1937/38, država je svojom garancijom obezbedila društvu kredit od 300 mil. din. (od čega 250 mil. za posao sa pšenicom). Od ovog celog kredita »Prizad« je koristio samo 30 mil. u avgustu i septembru 1937. Od oktobra pa na dalje, zahvaljujući brzom inkasu, prodaji robe uz plaćanje unapred, naplati preferencijala i uopšte ravnomernom razvitku poslova, društvo je stalno raspolagalo gotovinom na žiro-računu kod Narodne banke, koja je s vremena na vreme dostizala visinu od skoro 130 mil. Posle likvidacije glavnih poslova društvo je raspoloživu gotovinu postepeno plasiralo i u blagajničke zapise, koji su bili dostigli maksimalnu visinu od 100 mil. din.

Unapređenje poljoprivrede. — Prizad obraća sve veću pažnju i unapređenju naše agrarne proizvodnje, naročito u pravcu popravke kvaliteta izvoznih artikala, pa i u tom pogledu čini sve veće usluge narodnoj privredi. Između ostalih akcija koje je društvo vodilo ili u njima učestvovalo treba spomenuti: 1) nabavku semena kvalitetnih sorti pšenice, za koju je dobio određen iznos od 1 mil. din.; 2) akciju nabavke 1.100 trijera za čišćenje pšenice i drugih žitarica; ovi trijeri razdeliće se zemljoradnicima u celoj zemlji uz mali doplatk; Prizadovi izdaci za ovu akciju iznose oko 4 mil. din.; 3) Prizad učestvuje i u upisu akcija Privilegovanog a. d. za silose sa 22,13 mil. din.; 4) za unapređenje voćarstva Prizad je u prošloj godini izdao 1,1 mil. (od čega otpada 960 hilj. na akciju pomaganja izgradnje sušnica za šljive i voće), a priprema i dugoročni plan za unapređenje voćarstva na široj bazi; 5) za unapređenje kulture uljarica i zaštitu maslina izdato je oko 560 hilj. din., itd.

Završni računi »Prizada« za četiri poslednje godine pružaju sledeću vrlo interesantnu sliku:

Aktiva	Račun izravnjanja			
	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38
	u hiljadama dinara			
Blagajna	672	1.758	3.278	2.356
Blag. zapisi M. f.	—	—	—	52.000
Klirinški čekovi	—	143	11.271	8.054
Bonovi Min. fin.	8.000	44.130	—	—
Roba				
Opium	16.386	14.420	18.928	7.809
Pšenica	—	—	6.519	—
Kukuruz	402	—	1.209	—
Kože	515	—	—	—
Razno	—	214	867	—
Ukupno	17.303	14.634	27.523	7.809
Banke	—	4.855	30.624	148.690
Ostali dužnici	55.780	47.151	224.549	16.028
Dužnici za prefer.	28.948	3.192	15.206	7.371
Razna aktiva	2.281	2.958	2.514	5.131
Prenosne stavke	—	—	26.265	593
Garan., ostave itd.	(149.911)	(136.027)	(209.696)	(371.170)
Pasiva				
Glavnica	15.000	15.000	15.000	40.000
Fondovi				
za intervenciju	—	25.591	67.889	104.313
Min. trg. i ind.	—	—	15.000	15.000
za unapr. agr. pr.	—	—	10.000	13.995
za voćarstvo	—	3.000	4.015	10.098
za amort. zgrade	—	—	—	5.000
za hart. od vredn.	—	—	—	5.000
rezervni fond	46	57	57	57
Min. poljoprivrede	40	40	—	—
Uljarsko-šem.	—	—	4.429	8.959
za izvoz opiuma	371	12	—	—
penzioni	8	8	8	—
Ukupno	465	28.708	101.398	162.422
Rezerve				
za ev. gub. na opiumu	—	3.603	6.782	8.260
za otp. sumnj. potr.	10.809	8.753	8.489	8.364
za otp. s. potr. Ž. R.	2.976	2.973	1.773	39
Ukupno	13.785	15.329	17.044	16.663
Poverioci				
Min. trgovine	—	—	25.000	10.000
Min. fin. Ž. R.	2.543	2.013	1.989	1.044
Opium-zavod	1.093	—	—	—
Banke	33.005	37.447	—	—
Ostali poverioci	—	1.195	65.357	3.808
Ukupno	36.641	40.655	92.346	14.853
Menični akcepti	18.000	15.000	95.000	—
Nenapl. preferenc.	28.948	3.192	15.206	7.371
Polagači kaucija	—	—	2.734	5.176
Prenosne stavke	—	629	1.977	994
Dividenda	11	—	—	—
Dobit	134	308	527	552
Zbir bil. bez gar. itd.	112.984	118.822	341.231	248.032

Kao što je već spomenuto, obim prošlogodišnjeg poslovanja i ukupni promet znatno zaostaje za onim iz prethodne godine. Najglavniji deo posla je, pored toga, obavljen već na samom početku kampanje, tako da je dosta rano i sva kupljena roba prodana, obračunata i naplaćena. S obzirom na to, prirodno, krajem 1937/38 i zbir bilansa znatno je niži nego u prethodnoj godini. On iznosi 248 miliona prema 341 mil. din. krajem 1936/37. U aktivni vidimo da zalihe robe, dužnici i razna aktiva iznose samo 37 mil. prema 296 mil. u prethodnoj godini. Nasuprot tome odmah raspoloživa sredstva iznose 211 mil. din. prema 45 mil. krajem 1936/37. Samo Prizadovo potraživanje kod banaka dostiglo je visinu od preko 148 miliona, a blagajnički zapisi su iskazani sa 52 miliona dinara. Izgradnja nove Prizadove palate, koja će koštati oko 15 miliona dinara, u punom je jeku. Do kraja prošle poslovne godine za njeno podizanje je bilo utrošeno oko 1,9 mil. Pozicija »nepokretnosti« nije još iskazana u aktivni, što znači da je taj iznos knjižen na račun »razne aktive« (a možda i na račun dužnika). Međutim, već je obrazovan fond za amortizaciju zgrade, koji je u pasivi bilansa iskazan sa 5 mil. din.

Ukupna tuđa sredstva kojima »Prizad« raspolaže krajem 1937/38 godine bilansirana su sa 28 miliona dinara, a stvarno iznose još i manje. Naime, od ovog iznosa otpada 7,37 miliona na račun nenaplaćenih preferencijala, koji se javljaju kao prolazna pozicija u aktivni i pasivi. To u stvari i nisu tuđa sredstva, već jedan »Prizadov« fond naročite vrste. Daljih 10 miliona otpada na potraživanje Ministarstva trgovine i industrije. Taj iznos je odlukom poslednje glavne skupštine akcionara upotrebljen za povišenje društvene glavnice sa 40 na 50 mil., a nastao je tako, što ga je »Prizad« izdvojio iz naplaćenih preferencijala i stavio na raspoloženje Ministarstvu, s tim da se upotrebi za već pomenuto povišenje glavnice. Na isti način je postupljeno i godinu dana pre toga, prilikom povišenja glavnice sa 15 na 40 mil. dinara.

Na ime preferencijala »Prizad« je u toku prošle godine naplatio 76,94 miliona. Od te sume upotrebljeno je za intervencione ciljeve 9,52 miliona, za već pomenuto povišenje glavnice izdvojeno je 10 miliona, a ostatak od 57,42 mil. je dotiran raznim fondovima, i to fondu za intervencije 36,42 mil., fondu za unapređenje agrarne proizvodnje 4 mil., fondu za kontrolu i unapređenje izvoza voća 7 mil., fondu za amortizaciju društvene zgrade 5 mil. i fondu za umanjenje vrednosti efekata (akcije Privilegovanog a. d. za silose) 5 mil. Dakle, za povećanje glavnice i fondova je upotrebljeno 67,42 mil., a za intervencione svrhe je utrošeno 9,52 mil. Kretanje fondova i glavnice ukazuje na ogromno jačanje Prizada. Krajem 1937/38 ukupni fondovi iznose 162,4 mil. prema ciglo 465 hilj. din. krajem 1934/35, a glavnica je, posle poslednjeg povišenja, dostigla visinu od 50 mil. i veća je za 35 mil. nego krajem 1936/37. Pored toga, postoje i razne rezerve u visini od 16,66 mil., kao i već pomenuti neuplaćeni preferencijali iz prošle godine od 7,37 mil. To znači da je »Prizad« u novu 1938/39 kampanju ušao sa oko 220 mil. din. ukupnih sopstvenih sredstava, od čega otpada na sam fond za intervenciju 104,3 mil. Pretežni deo ovih sredstava stvoren je u toku poslednje tri godine izdvajanjem iz naplaćenih preferencijala. Blagodareći jačanju snage društva, koje je ostvareno u toku pomenutih boljih godina, »Prizad« će biti u stanju da s uspehom vrši poverene mu zadatke i u lošijim vremenima, koja se, kako izgleda prema kretanju svetskih cena žitarica, opet približuju.

Račun gubitka i dobitka

Rashodi	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38
			u hilj. dinara	
Plate	2.807	2.449	2.399	2.702
Upr. i adm. troškovi	1.182	844	1.346	2.065
Režijski troškovi	2.234	1.248	1.689	1.509
Kamata	5.786	2.857	3.687	—
Otpisi	2.663	128	—	279
Čista dobit	134	308	527	552
Prihodi				
Zarada na robi				
i ostali prih.	14.366	7.341	7.623	6.581
Carig. op. fond	386	359	12	—
Uljarsko-sem. fond	—	—	1.705	—
Prenos dob. ran. god.	49	134	308	527
Zbir prihoda ili rash.	14.801	7.834	9.648	7.108

Bruto-zarada na robi i ostali prihodi iznose 6,58 mil. prema 7,62 mil. u 1936/37 godini. Režije društva su u prošloj godini u odnosu na prethodnu povećane za oko 15½%, na 6,27 miliona. To je u prvom redu posledica povećanja personalnih izdataka, koji su morali porasti zbog poskupljenja troškova života. Personalu je u toku prošle poslovne godine dat naročiti 15%-tni odnosno 10%-tni dodatak na plate. Date su i naročite nagrade o novoj godini prilikom zaključenja godišnjeg bilansa. Personalni izdaci su porasli i zbog uvođenja obaveznog penzionog osiguranja. Zbog apsolutnog porasta režijskih izdataka i smanjenja ukupnog prometa u odnosu na prethodnu godinu (sa 1 milijarde 450 miliona na 887 mil.), porasla je ukupna režija sa 37½ para na svakih 100 dinara prometa u 1936/37 na 70½ para na svakih 100 dinara prometa u 1937/38.

Čista dobit za prošlu godinu iskazana je sa ciglo 26 hilj. din. odnosno uzevši u obzir i prenos iz 1936/37 sa 552 hilj. Kod prometa od 887 miliona to izgleda sasvim beznačajno. Međutim, to bi važno samo za slučaj da je u pitanju preduzeće koje se rukovodi isključivo privatno-privrednim principima. »Prizad« je nešto drugo. On se stara o nacionalno-ekonomskim ciljevima, pa sa toga gledišta treba i ceniti uspeh ili neuspeh njegove delatnosti. Čisto računski, Prizad je i prošle godine imao gubitak. Ali on ima preferencijale, iz kojih može ne samo da pokrije svoj gubitak, nego da stvara, kao što smo videli, i znatne fondove. Prošlogodišnji intervencionistički rad Prizada bio je uspešan, i — suprotno ranijim skupim eksperimentima — nije zahtevao ni najmanju žrtvu od strane državne kase. Šta više, i od naplaćenih preferencijala utrošen je, kao što je već spomenuto, samo mali deo, ma da su Prizadove otkupne cene bile stalno iznad svetskih cena.

Sa svojim velikim iskustvom, izgrađenom organizacijom i u znatnoj meri pojačanim sredstvima »Prizad« je potpuno spremljen i za izvođenje zadataka koji mu pretstoje u tekućoj kampanji.

U upravnom odboru su g. g.: Milan Novaković (pretsednik), d-r Sava Obradović (potpretsednik), d-r Joža Basaj, inž. Sreten Vukašinić, Bećir Donlagić, d-r Avgust Pavletić, Milija Pavlović, Voja Petković, d-r Stjepan Poštić i Zaharije Starčević. U nadzornom odboru se nalaze g. g.: d-r Milutin Bošković (pretsednik), Dimitrije Krsmanović, Tomo Papić, Đoko Perin i d-r Vladimir Havliček. Komesar je g. d-r Boško Mašić, a generalni direktor g. Edo Marković.